

LEIBRING tanulmányát, mely többek között azt vizsgálja, milyen indítékok alapján adnak nevet a gyerekek játékaiknak (364–71). A különböző korú gyerekek körében végzett, mintegy 300 adatot kitevő gyűjtés eredményei szerint a kisebbek szabadabban alkotnak neveket. Őket ugyanis még kevésbé befolyásolják kulturális és egyéb élményeik (pl. könyvek, képregények, filmek, valós állatok), mint az idősebbeket; mentális onomasztikonjuk még kisebb, így nagyobb szükségük van új nevek létrehozására. A szerző megfigyelései jóval messzebbre mutatnak a tárgynevek kérdéskörénél: rávilágítanak a névalkotás és névkölcsönzés általános mechanizmusaira, illetve arra a névelméleti kérdésre is, hogy ki vagy mi kaphat tipikusan nevet (a játékok közül, hasonlóan a „felnőttek világához”, az élőlényeket ábrázolóknak).

7. A kongresszus anyagának megszerkesztése hatalmas és időigényes feladat elé állította a svéd szerkesztőket, ők pedig nagy precizitással végezték el az általuk vállalt munkát. Ezt tanúsítja az együttesen csaknem 2200 oldalt kitevő öt kötet gondos szerkesztése, logikus, átgondolt felépítése. Ennek köszönhetően ez a rendkívül gazdag és változatos témákat bemutató kiadvány hiteles képet nyújt a nemzetközi névkutatás 21. század eleji helyzetéről.

SLÍZ MARIANN

ONOMASTICON. STUDII DESPRE NUME ȘI NUMIRE I.

[Onomasticon. Tanulmányok a névről és az elnevezésről I.]

Szerkesztette: OLIVIU FELECAN

Editura Mega, Cluj-Napoca, 2010. 333 lap

1. Az OLIVIU FELECAN által szerkesztett kötet három névtudományi kérdéskörrel foglalkozó tanulmányokat tartalmaz: 1. a név szerepe a társadalomban; 2. irodalmi névadás; 3. az elnevezés mint pragmatikai aktus. A kiadvány szerkezetét gondos, letisztult formai jegyek jellemzik. Az elején egységesen román nyelvű, a végén pedig angol és francia tartalomjegyzék egyrészt megkönnyíti a románul nem tudók tájékozódását a kötetben, másrészt viszont meg is nehezíti, hiszen a tanulmány nyelve így a tartalomjegyzékekből nem, csak a cikkhez lapozva derül ki. Szintén a külföldi kutatókra gondolva, a szerkesztő a román nyelvű előszót (9–22) a kötet végén angolul (311–7) és franciául (319–26) is közreadja. A román nyelvű tanulmányok előtt angol vagy francia, az angol és francia nyelvű írások előtt pedig román absztraktok segítik az áttekintést. A román előszót a szerzők és munkásságuk rövid bemutatása követi (23–31). Ezután következnek a tanulmányok (35–309), a fenti kérdéskörök szerint három nagyobb fejezetben csoportosítva.

Az előszó ismerteti a könyv kiadását lehetővé tevő pályázatot, majd betekintést nyújt a nagybányai egyetemi karon a 70-es években megindult névtudományi munkálataikba. Az utóbbi évtizedek munkáját már nem csupán tanulmányok fémjelzik, hanem a releváns szakkönyvek megjelenésével egyidőben a nemzetközi szakmai életben való részvétel is.

2. A legtöbb tanulmány a tulajdonnevek társadalmi szerepével foglalkozik. MINODORA BARBUL és ANDREEA DUMITRESCU angol nyelvű munkája Felsőbánya (Baia Sprie) keresztnéveit vizsgálja a román, magyar és angol interferenciák tükrében 1987–2007 között (35–48). E terület a kulturális, etnikai és felekezeti összetettség következtében az Osztrák–Magyar Monarchia részeként kedvező színhelye volt a román–magyar névtani kapcsolatok kibontakozásának. Itt jegyezném meg, hogy a 37. oldalon felsorakoztatott magyar keresztnévek („Agota, Enikő, Karoly”) nem az eredeti helyes formák, ahogyan azt az „original format” szövegrész sugallná. A további magyar nevek esetében a nem következetesen használt ékezetes névalakulatok a román névanyagban fennmaradt változatot őrzik.

ALINA BUGHEȘIU szintén angol nyelvű cikkében szocio- és pszicholingvisztikai szempontból vizsgálja a világhálón használt nevek motivációit (49–64). E nevek információ-tartalma lehet alacsony vagy magas, de figyelemfelkeltőnek kell lenniük egy csevegés elindításához, kiváltásához. A vizsgált nevek egyrészt nyelvi egységek, másrészt névtani lenyomatok, minták, amelyek a virtuális közeg kommunikációs jegyeit viselik magukon.

Máramarosi germán és újlatin eredetű keresztnévek vizsgálatát követhetjük nyomon NICOLETA CÎMPIAN francia nyelvű dolgozatában (65–80). A szerző a színérváraljai (Sineri) területen, a városi és falusi lakosság körében végzett nyelvészeti, kulturális és vallási szempontú vizsgálatok eredményeképpen megállapítja, hogy az országhatárok megnyitásával a lakosság névválasztási attitűdje megváltozott: 2000 óta a germán és újlatin eredetű nevek egyre inkább terjednek a lakosság névhasználatában.

A legátfogóbb dolgozat NICOLAE FELECAN román nyelvű tanulmánya, amely az egyes személynévtypusokat megnevező terminusok eredetét és jelentését tisztázza, röviden bemutatja a romániai család-, keresz- és ragadványnevek történetét és rendszerét, majd részletesebben is kitér a ragadványnevek egyes típusaira és jellemzőire saját északnyugat-romániai gyűjtése alapján (81–120).

OLIVIU FELECAN angol nyelvű tanulmánya az élő máramarosi keresztnévek összegyűjtésének és rendszerezésének állomásait összegzi (121–44). A vizsgálat antropológiai, szocio- és pszicholingvisztikai szempontokat ötvöz, hogy széleskörű és megbízható képet nyújthasson az északnyugati terület személynévrendszeréről. A szerző azt is felmérte, hogy a különböző etnikai, nyelvi, kulturális, életkori, valamint nem és foglalkozás szerinti csoportokba sorolható adatközlők milyen értelmi és érzelmi szempontokat érvényesítenek gyermekük keresztnévadása során.

ANITA MEȚAC ANDREICA (145–62) román nyelven, történelmi nézőpontból mutatja be, milyen hatást gyakorolt a személynévadásra a zsidó névanyag Máramarosszigeten (Sighetu Marmatiei), ahol a két világháború közt jelentős zsidó lakosság élt. A zsidó egyénnevek mellett természetesen feltűntek magyar, német és kis részben román nevek is. A II. világháború után a zsidó egyénnevek száma visszaesett, csupán a neoprotestánsok körében maradtak fenn.

ADELINA EMILIA MIHALI román nyelvű dolgozata (163–74) a Borsa (Borșa) település intézményneveiben felbukkanó személynéveket tekinti át. A szerző e neveket nem csupán nyelvi jeleknek tekinti, hanem olyan üzenetnek, amely egy személy, általában a tulajdonos nevével hozható összefüggésbe, ugyanakkor a megszólított, vagyis a fogyasztó érzelmi megérintését is feltételezi. A név a birtoklás tényét is közvetíti, és létrejötte hasonlatos az újszülöttek megkereszteléséhez.

DANA ORZAC az olasz és a spanyol nyelvnek a máramarosi személynévadásra gyakorolt hatását mutatja be (175–98). 2000 után ugyanis Romániából sok fiatal kényszerült idegen országban jobb megélhetési lehetőséget keresni, és a felmérések szerint Spanyol- és Olaszország bizonyult a leginkább befogadónak. Az itt ideiglenesen vagy akár véglegesen letelepedő románok a hátrányos megkülönböztetés elkerülése érdekében olyan nevet választottak gyermekeiknek, amely beleillik a befogadó ország személynévrendszerébe.

GEORGETA RUS francia nyelvű munkájában a román–francia nyelvi kölcsönhatást két szociolingvisztikai szemszögből közelíti meg (199–218). A Franciaországban letelepedő románok keresztnév-választási szokásai mellett nyelvi viselkedésük egyéb, a kereskedelmi kapcsolatok és a munkaerő-piac egyes területein tetten érhető jellegzetességeit is tárgyalja.

SORIN S. VIȘOVAN értelmezésében az elnevezési rendszer a népi tudatban kétféle szereppel bír: egyrészt azonosítja a megkeresztelt személyt, másrészt az aktuális társadalmi közeg tagjává avatja (219–36). Ennek megfelelően a személynév olyan tájékoztató jelleggel bír, amely közvetíti a névviselő apjának vagy egyéb felmenőjének nevét, foglalkozását, esetleg lakhelyének egyik jellegzetes vonását stb. A román nyelvű írás szerint a hivatalos névadással szemben, amely szerkezetileg keresztnév + egy- vagy többtagú családnév, a népi névadás változatosabb, kötetlenebb és rugalmasabb.

3. Három román nyelvű dolgozat az irodalmi névadás kérdéseivel foglalkozik. GEORGETA CORNIȚĂ nyelvészeti és stilisztikai szempontokat egyesít EUGEN COȘERIU „Pluralul numelor proprii” (A tulajdonnevek többes száma) című tanulmányából kiindulva: a Marin Preda „Cel mai iubit dintre pământeni” című regényében szereplő személynévek stilisztikai jellegzetességeit elemzi (237–48).

Az irodalomkritikus GHEORGHE GLODEANU dolgozata MIRCEA HORIA SIMIONESCU névszótárára (Dicționarul onomastic) épül (249–62). Vizsgálatában a névadási motiváció esetei közül emel ki néhányat. Ilyen az ötletszerű névadás a „pillanatnyi valóságból”, amely magában foglalja például a telefonkönyvből való névválasztást is. Az időbeliség szempontjából ezzel ellentétben állnak a történelmi és mitológiai elnevezések, valamint azok a nevek, amelyeket a személy valamilyen esemény hatására kapott. Az utolsó kategóriába sorolt nevek a hangtani érték és a névviselő jelleme közötti kapcsolatot mutatják be.

CORNEL MUNTEANU Eminescu-versek címválasztási motivációit mutatja be (263–74). A címet irodalomesztétikai kategóriaként határozza meg, amely erőteljes hatást gyakorol az íróra és a befogadóra egyaránt. Az eminescui lírában a cím a költői szöveg legmélyebb megnyilvánulása, amely a lírai képet körvonalazza, és az olvasónak az első üzenetet közvetíti.

4. A kötet két záró tanulmánya az elnevezést pragmatikai aktusként mutatja be. DAIANA FELECAN román nyelvű írásában a román miniszterelnök példáján azokat a megszólítási formákat vizsgálja, amelyek prototipikusan egy hivatalos személy megnevezésére szolgálnak annak jelenléte, illetve távolléte esetén (277–96). A pragmatikai és szociolingvisztikai elemzés kimutatja az udvariassági alapelvek megsértését, valamint azoknak a maximáknak az elmozdulását, amelyek a jelenkori verbális román nyelvhasználat változásait befolyásolják: 1. a nyelvhasználat orális elemei grammatikalizálódnak; 2. vokativusban lévő főnevek elé valamilyen érzelmi töltetű melléknév (pl. 'kedves')

vagy rokoni kapcsolatot jelölő köznévv (pl. 'testvér') kerül; 3. a magázó formájú személyes névmás háttérbe szorulásával egyre inkább teret hódít az indulatszó jellegű köznévv.

Szintén pragmatikai keretbe helyezhető MIHAELA MUNTEANU SISERMAN francia nyelvű tanulmánya, amely a francia és román tulajdonnevek határozatlan névelővel való toldalékolását mutatja be (297–310). Megállapítja, hogy az így megváltozott nevek beszéd és írásbeli szerepe is átalakul, mivel egyfajta funkcionális törés keletkezik a névszói szerkezetek és a határozatlan névelővel rendelkező tulajdonnevek között: az utóbbiban a tulajdonnév valójában nem a megnevezett személyt, hanem annak legmeghatározóbb jegyét jelöli. Ezek a nevek az „egy Petőfi vezett el benne” típusú magyar kifejezésekkel mutatnak rokonságot.

5. A bemutatott kötet írásainak többsége a máramarosi személynevek szinkrón és diakrón állapotát mutatta be, sokszínű vizsgálati szempontból közelítve a témához. Reméljük, hogy a bevezető részben említett sorozat következő tanulmánykötetete hasonlóan gazdagon mutatja majd be Máramaros helynévrendszereit vagy egyéb névanyagát is.

KISS MAGDALÉNA

**ALASTAIR FOWLER: LITERARY NAMES
PERSONAL NAMES IN ENGLISH LITERATURE**
[Irodalmi nevek. Személynevek az angol irodalomban]
Oxford University Press, Oxford, 2012. 283 lap

1. A monográfia, mint alcíme is mutatja, elsősorban az angol irodalmi névadást tekintti át a kezdetektől napjainkig. Mivel azonban általában a klasszikus görög és római irodalomból indul ki, s munkájának fő szempontja nem elsősorban egyes szerzők, életművek névanyagának áttekintése, hanem az irodalmi névadás különböző korszakaira jellemző eszközök, szokások és divatok leírása, bármely európai irodalomra, így a magyarra is alkalmazható számos megállapítása. A mű különlegessége a névkutatók számára, hogy szerzője irodalmár, így a megszokott, jellemzőbben nyelvészeti szempontú megközelítéstől eltérő nézőpontból közelít tárgyához.

2. A fenti különbség rögtön a bevezetésben (1–9) megmutatkozik: a szerző ebben olyan névelméleti kérdésekkel foglalkozik, mint a tulajdonnév jelentése, az irodalmi névadás mibenléte, a valós személynevek írásmódjának történeti változása és változékonysága, valamint a klasszikus nevek fordítása. E kérdések igen bőséges szakirodalommal rendelkeznek, ráadásul viszonylag lazán kapcsolódnak össze, ezért együttes, rövid tárgyalásukat kissé elnagyoltnak, esetlegesnek, az elmondottakat pedig evidensnek, magyarázatra nem szorulónak érezhetjük. Nem szabad azonban figyelmen kívül hagynunk a tényt, hogy a szerző alapvetően nem névkutató, s művét sem elsősorban, illetve kizárólag e tudományterület művelőinek szánta. Ezt szem előtt tartva világossá válik a valós névadás történetével foglalkozó 1. fejezet (11–28) elsőre kissé csapongónak tűnő